

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Руслана Ем, студентка ступеня вищої освіти бакалавра

*Науковий керівник: Н.О. Комарівська, кандидат філологічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PRECONDITIONS FOR WORKING ON THE FORMATION OF SPEECH BEHAVIOR OF CHILDREN OF THE SENIOR PRESCHOOL AGE

Ruslana Em, bachelor`s student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглянуто особливості роботи над формуванням культури мовленнєвої поведінки дітей старшого дошкільного віку. Визначено, що в процесі роботи над формуванням культури мовленнєвої поведінки дітей старшого дошкільного віку важливо враховувати вікові особливості дітей, особливості формування навичок поведінки, зокрема етики спілкування.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, дошкільник, мовленнєва поведінка, компетенція.

Abstract. The article deals with the peculiarities of work on the formation of the culture of speech behavior of children of the senior preschool age. It is determined that in the process of working on the formation of the culture of speech behavior of children of the senior preschool age, it is important to take into account age peculiarities of children, peculiarities of the formation of behavioral skills, in particular the ethics of communication.

Key words: preschool institution, preschooler, speech behavior, competence.

Розбудова українського суспільства на засадах загальнолюдських цінностей і національних пріоритетів вимагає розробки нових методологічних підходів культурологічного спрямування, в центрі яких – формування духовної особистості, нарощування культурного потенціалу суспільства. Пріоритетним напрямком у вихованні та навчанні молодого покоління на сучасному етапі є мовленнєвий розвиток. Важливість такого акценту є незаперечною, адже з розвитком мовленнєвої сфери тісно пов'язаний розвиток всіх психічних процесів і розумових здібностей людини, її самоусвідомлення в суспільстві.

На рівні закладів дошкільної освіти мовленнєва компетенція здійснюється через реалізацію завдань, спрямованих на розвиток у дітей умінь з усіх видів мовленнєвої діяльності, монологічного й діалогічного вияву, засвоєння найважливіших норм культури спілкування. У процесі навчання і виховання повинні оволодіти певним колом умінь, навичок та звичок, які стосуються етики мовленнєвої поведінки.

І хоча проблема мовленнєвого спілкування та навчання мовленнєвому етикету не нова, вона виникла ще в античній риторичі; можливість і перспективність навчання дітей культури мовленнєвого спілкування визнавалися представниками як зарубіжної, так і вітчизняної педагогіки (Я. Коменський, Й. Песталоцці, К. Ушинський, А.Макаренко, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі та ін.), у практиці навчання дітей дошкільного віку об'єктом особливої уваги вона стала тільки у кінці 80-х років минулого століття.

Доведено, що вже в дошкільному віці необхідно цілеспрямовано формувати в дітей позитивний досвід спілкування з оточуючими, вміння встановлювати контакти як з однолітками, так і з дорослими (Я. Коломинський, С. Козлова, Г. Люблінська, Т. Симоненко та ін.). Щоб виховання культури поведінки й спілкування здійснювалось успішно, передусім, на нашу думку, потрібно збудити в дітей прагнення до виконання норм і правил етикету, до постійного їх дотримання в повсякденному житті. І справа, як зазначав К. Ушинський, не стільки в кількості повторюваності дій, скільки в схильності до неї. Особливого значення у

зв'язку з цим набуває створення позитивної мотивації оволодіння моральними звичками. Психологи й педагоги називають так основні вимоги до організації поведінкової діяльності дошкільнят: висунення конкретної мети, яка може бути досягнута дітьми за умови, що їхня участь у діяльності набирає характеру розв'язання конкретного завдання в певній ситуації; привабливість мети і змісту діяльності для дітей; організація діяльності на основі певного морального взірця, що його діти природно й добровільно наслідують; запобігання пасивності, організація активної самостійної позиції кожної дитини; опора на думку колективу [6].

У дітей старшого дошкільного віку, як неодноразово підкреслювалось дослідниками, ще недостатньо розвинута здатність до саморегуляції та самоконтролю поведінки [5]. Саме цим пояснюється імпульсивність, нестриманість, короткочасність вольових проявів у поведінці. У зв'язку з недостатньою самосвідомістю і відсутністю життєвого досвіду, діти інколи починають наслідувати небажані форми поведінки: недисциплінованість, грубість, некоректність тощо. Тому велике значення має особистий приклад дорослого, передусім педагога, його відповідальність за вчинки і слова.

Плануючи роботу з формування культури поведінки, спілкування, педагогові також необхідно знати й постійно враховувати мікроклімат у сім'ї, умови, в яких зростає дитина, стиль взаємин, що склався між батьками, взаємостосунки її з однолітками. Важливо залучати батьків до виховання культури спілкування дітей. Батьки повинні спрямувати свої зусилля на закріпленні набутих дітьми в закладі дошкільної освіти етичних умінь і навичок.

Моральні вимоги суспільства щодо поведінки для дітей старшого дошкільного віку спочатку є чимось зовнішнім, і лише в процесі виховання й самовиховання вони переходять у переконання. Щоб засвоєні дітьми моральні принципи не залишалися на рівні формальної обізнаності, а втілювалися у спілкуванні, ставали нормою життя колективу, треба привчати дітей застосовувати їх на практиці, виробляти в них міцні, стійкі звички культурної поведінки. Перетворення норм, правил і вимог етикету в особисті вимоги дитини пов'язане саме з осмисленням вимог суспільства. Це найбільш відповідальний в педагогічному відношенні етап. Дотримуючись засвоєних правил, дитина за практичними наслідками особисто впевнюється в їх правильності.

За теорією мовної діяльності, розробленою О. Леонтьєвим, Н. Жинкіним, А. Марковою, іншими вченими, лексичний запас є важливим компонентом, від якого залежить швидкість, правильність і виразність мовного висловлювання. Тому важливо не тільки збагачувати лексичний запас дітей формулами етикету, а й відпрацьовувати вміння використовувати його в конструюванні власних висловлювань.

Численні психолінгвістичні дослідження довели, що мовна діяльність дитини носить активний творчий характер. Це проявляється в пошуку правил побудови висловлювання; у тому, що діти починають свідомо (особливо з приходом до школи) вживати різні форми слова, будувати словосполучення. У дітей високо розвинуте відчуття мови, вони рано починають відчувати порушення мовних закономірностей, вносити корективи у власне мовлення та мовлення оточуючих. Усе це дає можливість уже з старшого дошкільного віку формувати правильне мовленнєве спілкування, етику поведінки в суспільстві.

Таким чином, в процесі роботи над формуванням культури мовленнєвої поведінки дітей старшого дошкільного віку важливо враховувати вікові особливості дітей (рівень розвитку мислення, мовлення, інших психічних процесів); особливості формування навичок поведінки, зокрема етики спілкування.

Список використаних джерел:

1. Комарівська Н. Формування професійних мовленнєвих навичок у майбутніх вихователів дошкільних закладів / Н. Комарівська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : Вип. 39. – Вінниця : ТОВ НІЛАН ЛТД, 2013. – С. 184-187
2. Костюк Г. С. Психологія : Підручник для педагогічних вузів / Г.С. Костюк. – К., 1968. – 562 с.

- 3.Лазаренко Н. І. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога / Н. І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : зб. наук. пр. – Вінниця : Планер, 2016. – Вип. 23. – С. 36-42.
4. Лапшина І. М. Специфіка формування мовної особистості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / І. М. Лапшина // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів ІППМ / за ред. Г.С.Тарасенко. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – Вип.4. – С.194-198
5. Люблінська Г. О. Дитяча психологія / Г. О. Люблінська. – К.,1974. – 355 с.
6. Морально-етичне виховання дітей старшого дошкільного віку : Посібник для вчителів / За ред. В. П. Мацулевич. – К.,1988. – 423 с.
7. Крутий К.Л., Лопатинська Н.А., Маковецька Н.В. Вчимося мови та розмови, або Українська разом із матусею. -Запоріжжя: Просвіта, 1999.
8. Крутий, К. Л. Феномен образовательного пространства дошкольного детства [Текст] / К. Л. Крутий// Педагогический журнал Башкортостана. – 2011. – т 3. – С. 127-137.
9. Крутий К.Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації? Монографія. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2009. – 176 с.: іл., табл.
10. Крутий К. Л. Формування граматично правильного мовлення в дітей дошкільного віку. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2004. – 389 с.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Дарія Заварська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О. П. Григорович, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

FORMATION OF ECOLOGICAL CONSCIOUSNESS OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN

Daria Zavorska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті актуалізується проблема формування екологічної свідомості дітей молодшого шкільного віку. Екологічна свідомість розглядається як одне з ключових понять екологічної психології. Звертається увага на необхідності використання національного та регіонального підходів у процесі формування екологічної свідомості. Автор доводить гуманістичну спрямованість і зростаючу роль екологічних чинників у вирішенні глобальних проблем людства.

Ключові слова: екологічна освіта, екологічне виховання, екологічна свідомість, молодші школярі.

Abstract. The article actualizes the problem of formation of ecological consciousness of children of junior school age. Ecological consciousness is considered as one of the key concepts of environmental psychology. Attention is drawn to the necessity of using national and regional approaches in the process of formation of ecological consciousness. The author proves the humanist orientation and the growing role of ecological factors in solving global problems of mankind.

Key words: ecological education, ecological upbringing, ecological consciousness, younger schoolchildren.

Необхідність подолання екологічних проблем сучасності поставила перед педагогічною теорією та шкільною практикою завдання: на основі біосферного підходу підготувати екологічно грамотну людину, яка розуміє значення життя як найвищої цінності, здатна визначати своє місце у світі, брати участь в охороні навколишнього середовища, раціонально використовувати природні багатства, приймати свідомі рішення у сферах життя, де перекриваються інтереси людини як живої істоти, суспільства і довкілля. У системі підготовки екологічно грамотної особистості важлива роль належить початковій школі, яку